Ex eikastika a gym tetr er 24-10-06 10:28 Page 1

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Εικαστικά

Α΄ Γυμνασίου

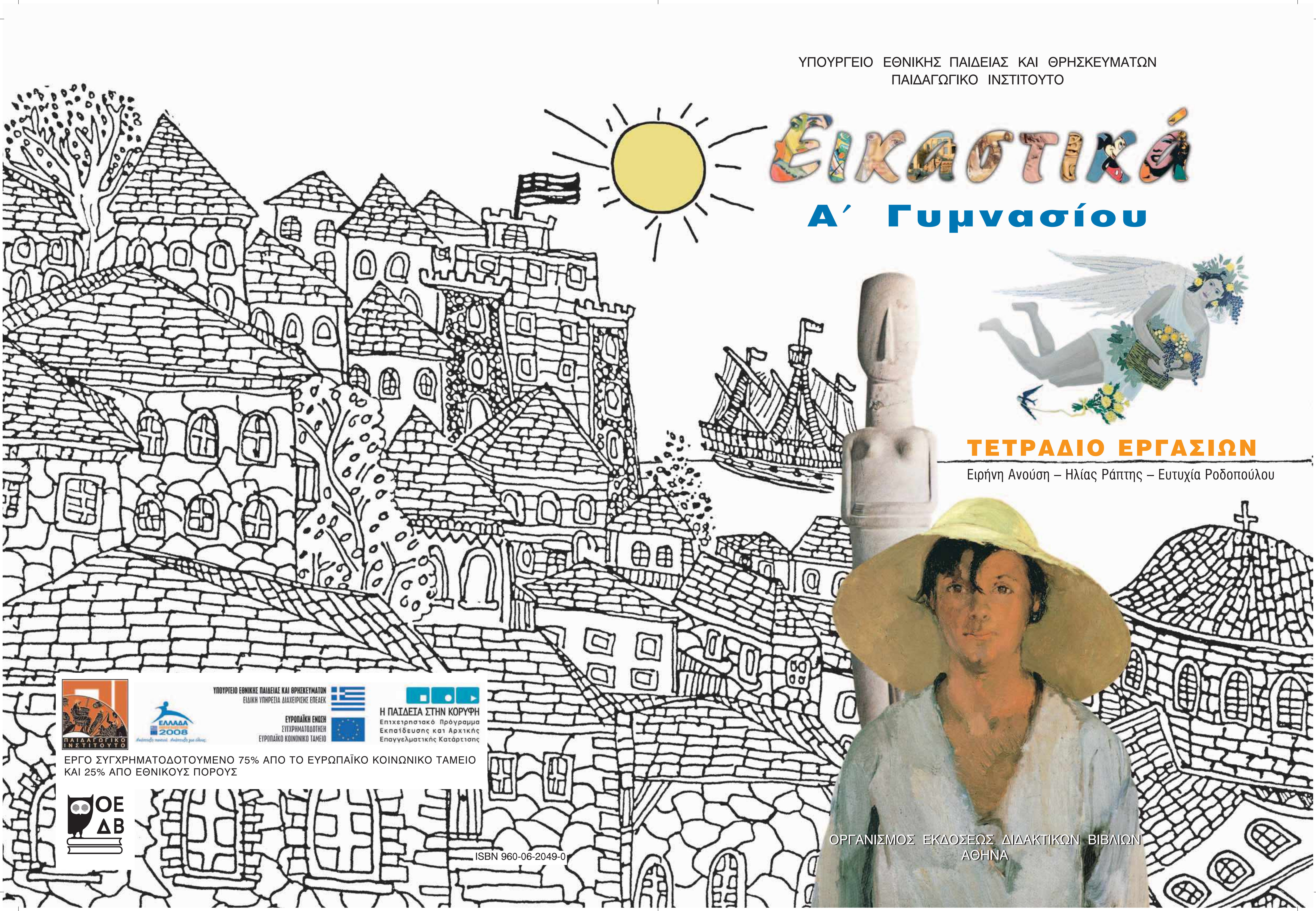

ΤΕΤΡΑΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

Ειρήνη Ανούση – Ηλίας Ράπτης – Ευτυχία Ροδοπούλου

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης
ΕΡΓΟ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΟ 75% ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ
ΚΑΙ 25% ΑΠΟ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ

ΟΕΔΒ
ISBN 960-06-2049-0
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

EikastikaTETR AG 20.5(1-32) 6-10-06 09:58 Page 1

Εικαστικά

Α′ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τετράδιο Εργασιών

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ: **Ειρήνη Ανούση,** *Ζωγράφος, Χαράκτρια, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης*
Ηλίας Ράπτης, *Παιδαγωγός, Σχολικός Σύμβουλος Α/θμιας Εκπαίδευσης*
Ευτυχία Ροδοπούλου, *Ζωγράφος, Χαράκτρια, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης*

ΚΡΙΤΕΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΤΕΣ: **Πολυξένη Αραπάκη,** *Ζωγράφος, Κεραμίστρια, Σχολική Σύμβουλος Β/θμιας Εκπαίδευσης*
Δημήτρης Κλεομένης Ζερβός, *Ζωγράφος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης*
Γεώργιος Τσακίρης, *Ζωγράφος, Επικουρος Καθηγητής Παν/μιου ΑΠΘ*

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ: **Ευτυχία Ροδοπούλου,** *Ζωγράφος, Χαράκτρια, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης*

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: **Μαρία Αλιφεροπούλου**, *Φιλόλογος, Εκπαιδευτικός Β/θμιας Εκπαίδευσης*

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΠΟΕΡΓΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΓΡΑΦΗ: **Γεώργιος Σιγάλας**, *Ζωγράφος, Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου*

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: *Σύνθεση από τα έργα:* Κυκλαδικό Ειδώλειο, Το ψάθινο καπέλο, *Ν. Λύτρα,*
Καφενείο 4 εποχές, *Τ. Ζωγράφου,* Το χωριό μου, *έργο μαθητή*

ΠΡΟΕΚΤΥΠΩΤΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ: **ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΛΙΒΑΝΗ**

Γ΄ Κ.Π.Σ. / **ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ** / **Ενέργεια 2.2.1** / Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.α:
«Αναμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών και συγγραφή νέων εκπαιδευτικών πακέτων»

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
Δημήτριος Γ. Βλάχος
Ομότιμος Καθηγητής του Α.Π.Θ
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή νέων βιβλίων και παραγωγή υποστηρικτικού εκπαιδευτικού υλικού με βάση το ΔΕΠΠΣ και τα ΑΠΣ για το Γυμνάσιο»

Επιστημονικός Υπεύθυνος Έργου
Αντώνιος Σ. Μπομπέτσης
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Αναπληρωτές Επιστημονικοί Υπεύθυνοι Έργου
Γεώργιος Κ. Παληός
Σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Ιγνάτιος Ε. Χατζηευστρατίου
Μόνιμος Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Έργο συγχρηματοδοτούμενο 75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους.

EikastikaTETR AG 20.5(1-32) 22-01-07 14:02 Page 3

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

Ειρήνη Ανούση Ηλίας Ράπτης Ευτυχία Ροδοπούλου

ΑΝΑΔΟΧΟΣ ΣΥΓΓΡΑΦΗΣ Ελληνικά γράμματα

Εικαστικά

Α′ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Τετράδιο Εργασιών

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

Προέλευση εικόνων τετραδίου του μαθητή

Για την εικονογράφηση αυτού του βιβλίου χρησιμοποιήθηκε υλικό από τους ακόλουθους φορείς, καλλιτέχνες και φωτογράφους.

(Οι αριθμοί που αναγράφονται με έντονη γραφή αντιστοιχούν στην αρίθμηση των εικόνων.)

Βοτοκοπούλου Ι. Αρχ. Μουσ. Θεσ/νίκης 1996, **51**/ Εγκυκλοπαίδ., Νέα Δομή, Δομή, 1996, **86**/ Εικαστική Παιδεία, περιοδικό Ένωση Καθ. Καλλιτ. Μαθ., Χατζηασλάνη Κ., Εκπαιδευτικά προγράμματα στην Ακρόπολη, τ.10, **2**/ Κοροβέση Α., Γλυπτικές συνθέσεις με τυχαία υλικά, τ.4, **53**/ Χασούλα Χ., Εισάγοντας την τέχνη στη ζωή της πόλης, τ.15, **54**/ Ντάουερ Χ., μετάφρ. Παυλίδου Μ., Βοηθητικά μαθήματα για φαντασίες χώρου, τ. 8, **41**, **42**/ Σταυράκη Ρ., Το διακοσμητικό σχέδιο και η εφαρμογή του πάνω στο ύφασμα, τ. 5, 58/ Τζεβελέκου Μ., Ο κύκλος του σταριού, τ. 19, **92**/ Ιαπωνικά εκπαιδευτικά βιβλία, **56**/ Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδ. Αθηνών, 1970 τ.Α' **14, 52, 87**, τ.Ε' **84** / Λαμπράκη-Πλάκα Μ., 100 χρόνια Εθν. Πινακοθήκη, Εθν. Πινακοθήκη – Μουσ. Αλ. Σούτσου, 1999,**6, 36, 37, 38**/ Μπουράκης Γ., ΓΕΩ, περιοδικό, Ελευθεροτυπία, τ. 65, **36α**/ Παπαχατζής Ν., Μυκήνες- Επίδαυρος- Τίρυνθα-Ναύπλιο, Κλειώ, 1986, **16**/ Στεφανίδης Μ., Ελληνομουσείον, Μίλητος, 2000, τ.Β' **39**/ Τιμ Γκ., Η Γερμανική ξυλογραφία στον 20ό αιώνα, Εθν. Πινακοθήκη, 1988, **55**/ Μυταρά Χ., Αρμενίζοντας στην Τέχνη, Δήμος Χαλκιδέων- Εργ. Τέχνης Χαλκίδας, 2000, **57, 77, 78**.
Calvesi M., L' Arte Moderna τ. 10, **4**/ Bersi P.- S., L' Educazione Visiva, Zanichelli, 1986, **76**/ Fontana, Ed. Civiche Galerie d' Arte Moderna e Contemporane, 1994, **7**/ Lalanne C. et F., Dessins, Iolas A. **8, 9**/ Gombrich E.H., Το χρονικό της τέχνης Μορφ. Ίδρυμα Εθν. Τραπέζης, 1994, **85, 89**/ Marino Marini, Museo Marino Marini, Galeria d' Arte Moderna, κάρτα, 3/ MOMA Highlights 1999, Mus. of Modern Art N.York, 1999, **18**/ Ouinn E., Les objets Picasso, Assouline, 1995, **5**/ Kessanlis N, Bienale di Venezia, ΥΠΠΟ, 1988, **19**/ Von Falke J., Ελλάς, Δημιουργία, 1977, / Warhol, κατάλογος γκαλερί, Il Fauno, Ιόλας Α., **62, 63,64**.

Οι εικόνες **1, 10, 11, 12, 13, 25, 59, 90, 91**, προέρχονται από το διδακτικό έργο της συγγραφέως Ανούση Ρ., ενώ η εικόνα του εξωφύλλου όπως και οι εικόνες **14, 17, 20, 21, 22, 23 ,24, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 40, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 60, 61, 74, 75,79, 80, 81, 82, 88** ανήκουν στο καλλιτεχνικό, το διδακτικό και το φωτογραφικό έργο της συγγραφέως Ροδοπούλου Ε.

EikastikaTETR AG 20.5(1-32) 6-10-06 09:58 Page 5

Προς το μαθητή

Το τετράδιο αυτό είναι ένας δικός σου χώρος, όπου μπορείς να συγκεντρώσεις ό,τι έχεις κερδίσει από το μάθημα των Εικαστικών: σχέδια, φωτογραφίες και σημειώσεις, δείγματα τεχνικών και υλικών καθώς και άλλα χρήσιμα στοιχεία που θα σε βοηθήσουν να οργανώσεις καλύτερα την εικαστική σου σκέψη και την καλλιτεχνική σου δημιουργία.

Στο τετράδιο υπάρχουν ακόμα μια σειρά από παιδαγωγικά παιχνίδια και κουίζ γνώσεων σχετικών με τα Εικαστικά, που συχνά θα σου δίνουν την ευκαιρία να ελέγχεις και να εμπλουτίζεις τις γνώσεις σου.

Και μια μικρή συμβουλή: Φρόντισε να διατηρείς το τετράδιό σου σε καλή κατάσταση, γιατί κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς θα το δεις να συμπληρώνεται με τα δικά σου χαρακτηριστικά.

Περιεχόμενα

- Εκφράζομαι ελεύθερα .... σελ. 6
- Χρώματα 8
- Οργανώνω 10
- Σημεία, γραμμές και φόρμες 12
- Παρατηρώντας τον άνθρωπο 14
- Σχέδιο με βάθος 18
- Στολίζω 19
- Τρισδιάστατη φαντασία 20
- Στα χνάρια της ύλης 22
- Βρες τους καλλιτέχνες 24
- Μεταμορφώσεις 25
- Χάρτινοι ήρωες 26
- Μάντεψε πώς, μάντεψε ποιο 27
- Σχεδιάζω 28
- Παίζοντας με τις σκιές 29
- Διαβάζω ένα εικαστικό έργο 30

Εκφράζομαι ελεύθερα

Συλλογή ιδεών

Κοίταξε τα ίχνη που αφήνεις στα περιθώρια των χαρτιών, όταν μιλάς στο τηλέφωνο ή όταν σκέπτεσαι άλλα πράγματα. Συγκέντρωσέ τα και ξεχώρισε τα πιο ενδιαφέροντα.

Κόλλησε δείγματα απ' αυτά στα πλαίσια που ακολουθούν και γράψε από κάτω τα συναισθήματα που νομίζεις ότι εκφράζουν. Όταν θέλεις να μεταδώσεις συναισθήματα στη ζωγραφική, μπορείς να πάρεις ιδέες απ' αυτό το υλικό.

....	....	....	....	....

1. «Ξεφάντωμα» Αναστασία Ε. 13 ετών.

Ζωγράφισε στο μπλοκ σου με τέμπερες ή ακουαρέλες, χωρίς συγκεκριμένο θέμα χρησιμοποιώντας τα χρώματα και τις κινήσεις που σε εκφράζουν. Για να αναμειχθούν τα χρώματα πάνω στο χαρτί, πριν να χρωματίσεις, βρέξε το μ' ένα πλατύ πινέλο βουτηγμένο σε καθαρό νερό.

Στη συνέχεια παρατήρησε την εικόνα, προσπάθησε να φανταστείς τι σου θυμίζει και συμπλήρωσέ την ανάλογα, κολλώντας στην κατάλληλη θέση μια φωτογραφία που θα ολοκληρώσει το θέμα σου (εικ.1).

Κόλλησε στο διπλανό πλαίσιο ένα μικρό σχισμένο χρωματιστό χαρτί ή ένα κομμάτι από εφημερίδα. Χρωμάτισε το χώρο γύρω του με κηρομποπογιές ή μαρκαδόρους συνδυάζοντας τα χρώματά του με τα χρώματα του χαρτιού.

Θα μπορούσες ακόμα να χρωματίσεις πρώτα με κηρομπογιές και έπειτα με αραιωμένες τέμπερες ή να ζωγραφίσεις πρώτα με τέμπερες και μετά με κηρομπογιές, αφού στεγνώσουν τα χρώματα. Δώσε στο έργο σου έναν τίτλο.

Τι συμβαίνει εδώ;

Παρατηρώ, συγκρίνω, ταξινομώ

- Προσπάθησε να βρεις ποια από τα έργα 2-7 είναι αφηρημένα και ποια είναι αφαιρετικά.
  Αφηρημένα .... Αφαιρετικά ....
- Αντιστοίχισε τις παρακάτω μορφές εικαστικής δημιουργίας με τα έργα που απεικονίζονται:
  Ζωγραφική .... Γλυπτική .... Κεραμική ....
  Σημείωσε όποια άλλη μορφή εικαστικών τεχνών αναγνωρίζεις.
  ....

2. Μορφή από τη ζωφόρο του Παρθενώνα περ. 440 π.Χ

3. Μ. Μαρίνι «Μαρίνα Μαρίνι» 1946

4. Ζ. Μπρακ «Κιθάρα και φρουτιέρα»1909

5. Π. Πικάσο «Η γυναίκα με την εσάρπα» 1949

6. Α. Ακριθάκης «Σιωπή μετάλλου» 1976-77

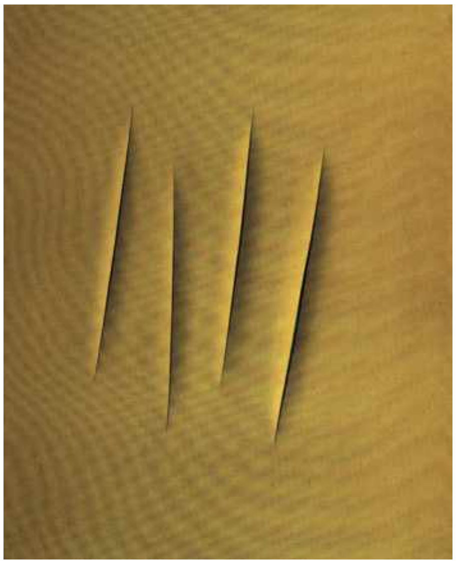

7. Λ. Φοντάνα «Αντίληψη του χώρου, Προσδοκίες» 1965

Χρώματα

Συλλογή χρωμάτων

Κόψε χρωματιστά χαρτιά από τις γυαλιστερές σελίδες των περιοδικών. Θα ήταν προτιμότερο να περιοριστείς στις χρωματικές επιφάνειες αποφεύγοντας τις εικόνες. Αν π.χ. βρεις τη φωτογραφία ενός κόκκινου ρούχου, αδιαφόρησε για το σχήμα του και κόψε απ' αυτό μόνο το κομμάτι που έχει το χρώμα που σ' ενδιαφέρει.

Μάζεψε σ' ένα φάκελο τα κομμάτια από χρωματιστό χαρτί.

Ουράνιες και γήινες κλίμακες

Κόψε μερικά κομμάτια από τη συλλογή σου και κόλλησέ τα στα πλαίσια. Μπορείς ακόμα να χρωματίσεις τα πλαίσια και με τέμπερες.

Ζευγάρια αντιθέτων χρωμάτων

Τόνοι ενός χρώματος

Αποχρώσεις ανάμεσα σε δυο βασικά χρώματα

Μια ζεστή και μια κρύα μέρα

Με χαρτιά ή ξυλομπογιές ή τέμπερες

Δοκίμασε να ζωγραφίσεις μια ζεστή και μια κρύα μέρα, παραστατικά ή αφηρημένα χρησιμοποιώντας τα κατάλληλα χρώματα.

EikastikaTETR AG 20.5(1-32) 6-10-06 09:58 Page 9

Παραλλαγές του ίδιου χρώματος

Μέσα σε καθένα από τα χρωματιστά πλαίσια βρίσκεται ένα γκρίζο χρώμα, πάντα το ίδιο κι όμως κάθε φορά φαίνεται διαφορετικό. Το φαινόμενο αυτό μπορείς να το δεις, εάν απομονώσεις κάθε χρώμα καλύπτοντας με άσπρα χαρτιά την επιφάνεια γύρω του. Ύστερα παρατήρησε κάθε χρώμα χωριστά και σημείωσε ποιο χρώμα σου θυμίζει κάθε φορά το γκρίζο.

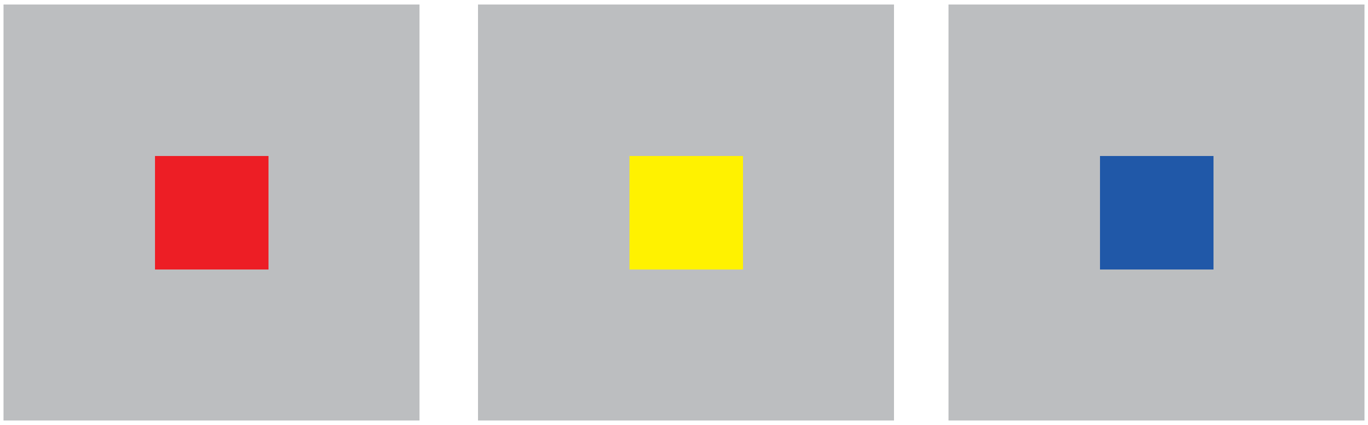

....

Ένα μήλο γεμάτο εκπλήξεις

Οι Λαλάν δημιούργησαν μια σειρά από ονειρικά έργα συνδυάζοντας φυσικές μορφές. Προσπάθησε κι εσύ να σχεδιάσεις μια δική σου μορφή όπως στα παραδείγματα και να τη χρωματίσεις με ξυλομπογιές κάνοντας διαβαθμίσεις τόνων και αποχρώσεων με διαφορετικά χρώματα.

8.

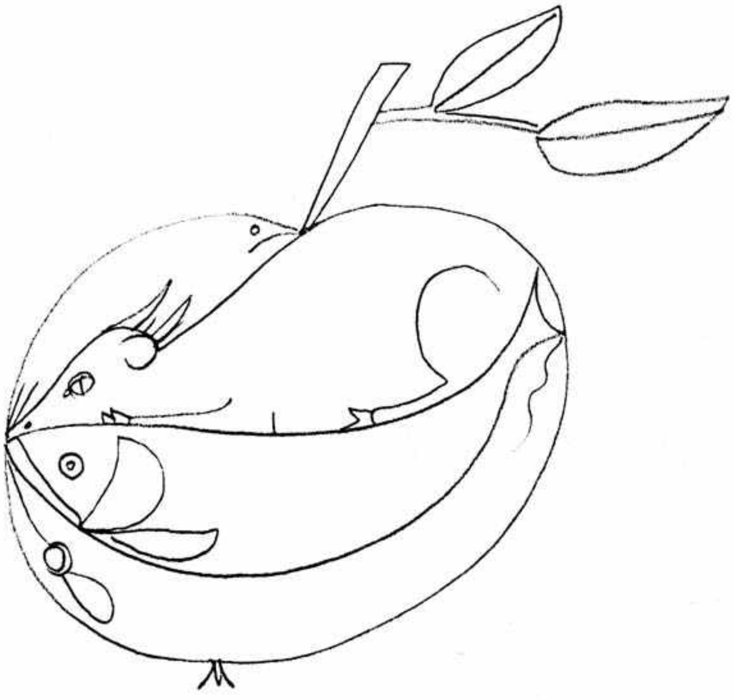

9.

8 -9 Κ. και Φ. Λαλάν «Σχέδια» 1972

EikastikaTETR AG 20.5(1-32) 6-10-06 09:58 Page 10

Οργανώνω

Ένα αστείο πρόσωπο

Ζωγράφισε μια ατέρμονη γραμμή και μεταμόρφωσέ την σ' ένα αστείο πρόσωπο. Δοκίμασε να κάνεις παραλλαγές.

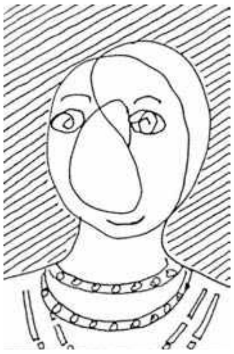

10.

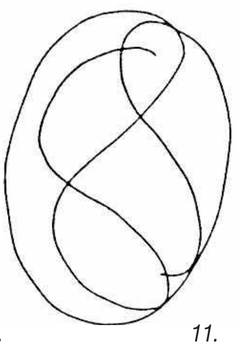

11.

Εικαστικό γράμμα

Γράψε ένα γράμμα με εικόνες. Διάλεξε ένα γεωμετρικό σχήμα, χώρισέ το σε μικρότερα μέρη και ζωγράφισε σ' αυτά με απλό τρόπο τις σκέψεις σου. Ο δίσκος της Φαιστού, που είναι το αρχαιότερο δείγμα τυπογραφίας ιερογλυφικής γραφής, θα σου δώσει ιδέες. Οι εικόνες του παριστάνουν ανθρώπους, καράβια, εργαλεία κ.ά. και συμβολίζουν έννοιες. Ποιο άραγε είναι το νόημα και τα μηνύματά του; Πώς νομίζεις ότι τον διάβαζαν;

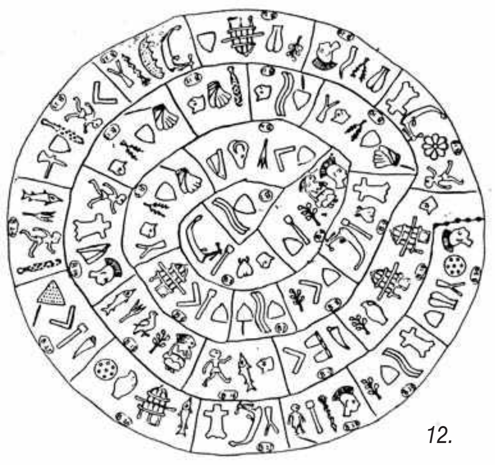

12.

Ίδιες φόρμες- διαφορετικά βάρη

Πειραματίσου βάζοντας τόνους στις φόρμες, με διαφορετικό τρόπο κάθε φορά. Προσπάθησε να ισορροπήσεις τα οπτικά βάρη.

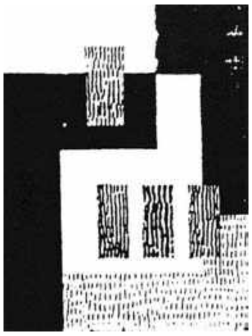

13.

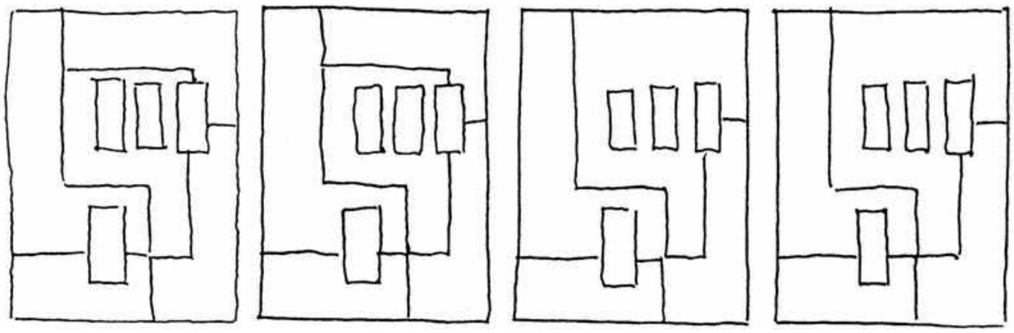

14...

Ρυθμοί και ρυθμοί

Μπορείς να διακρίνεις και να ονομάσεις τους διάφορους ρυθμούς που υπάρχουν σæ αυτά τα έργα;

Σημείωσε ποια από τα έργα είναι ζωγραφικά, ποια είναι γλυπτά, αρχιτεκτονικά, διακοσμητικά ή κατασκευές.

Ποια από τα έργα είναι αρχαία και ποια είναι σύγχρονα;

17..

15 ....

16..

18..

19 ....

EikastikaTETR AG 20.5(1-32) 6-10-06 09:59 Page 12

Σημεία, γραμμές και φόρμες

Φτιάξε ένα δικό σου έργο μόνο με σημεία. Διάλεξε ανάμεσα σε δύο τρόπους:

α) Κάνοντας πυκνές κουκίδες με μαρκαδόρους (εικ.22).

β) Σχίζοντας μικρά κομμάτια χρωματιστών χαρτιών από περιοδικά (εικ.20): Κάλυψε με κόλλα στικ το μέρος του έργου σου που θα χρωματίσεις, ακούμπησε πάνω στην κόλλα ένα χρωματιστό χαρτί και πίεσέ το με το καπάκι ενός στυλό τραβώντας το ταυτοχρόνως για να σχιστεί και να κολλήσει (εικ. 21).

20. «Νεκρή φύση» Βάσω Κ 13 ετών κολλλάζ με σχισμένα χαρτιά χαρτάκια

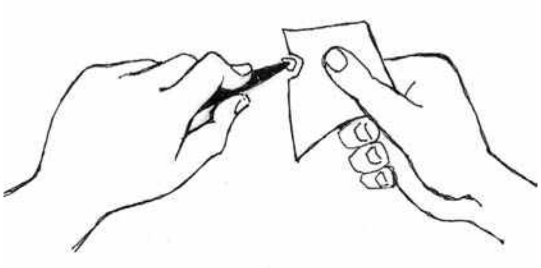

21.

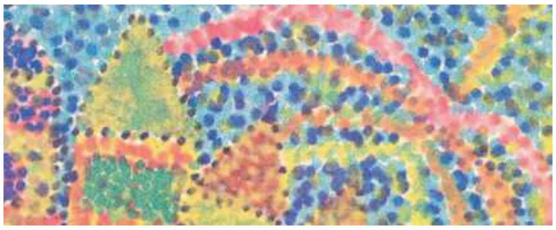

22.

EikastikaTETR AG 20.5(1-32) 6-10-06 09:59 Page 13

23. «Μικρόκοσμος» Μαρία Μ. 12 ετών

Στις σελίδες του μπλοκ

Στόλισε ένα παλιό σου έργο με σημεία και γραμμές, εμπλουτίζοντάς το με νέους τόνους και αποχρώσεις παρόμοιες ή αντίθετες (εικ.23).

Κόψε διάφορες φόρμες από τις χρωματιστές σελίδες περιοδικών, συνδύασέ τις μεταξύ τους και κάνε μια δική σου σύνθεση. Μετακίνησε τα σχήματα των χρωματιστών χαρτιών πάνω στη ζωγραφική σου επιφάνεια ώσπου να βρεις την οριστική τους θέση, αρχίζοντας από τα μεγαλύτερα προς τα μικρότερα (εικ. 24).

24. «Σύνθεση» Γιώργος Κ.12 ετών

Κάνε μια πρωτότυπη σύνθεση με τις φόρμες των φύλλων (εικ. 25). Αντίγραψε σ' ένα ξεχωριστό χαρτί το περίγραμμά τους και κόψε το αφαιρώντας το σχήμα του φύλλου (εικ. 26). Τοποθέτησε ένα-ένα τα χαρτιά πάνω στο μπλοκ σου και φιξάρισε μέσα στο κενό με χρωματιστό μελάνι ή αραιωμένη τέμπερα ή σπρέι όπως στην εικόνα 27.

25. «Σύνθεση με φύλλα» Νάγια Κ. 12 ετών

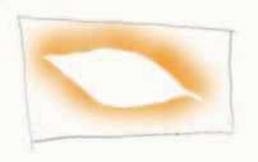

26.

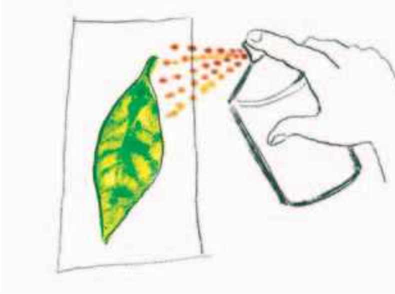

27.

Θυμήσου ότι χρησιμοποιούμε το σπρέι πάντα σε υπαίθριο χώρο, όταν δε φυσάει, φορώντας προστατευτική μάσκα..

EikastikaTETR AG 20.5(1-32) 6-10-06 09:59 Page 14

Παρατηρώντας τον άνθρωπο

Προσπάθησε να σχεδιάσεις ένα πορτραίτο και μια φιγούρα «εκ του φυσικού», ανφάς ή προφίλ, τηρώντας μερικές βασικές αναλογίες, όπως στα παρακάτω σχέδια.

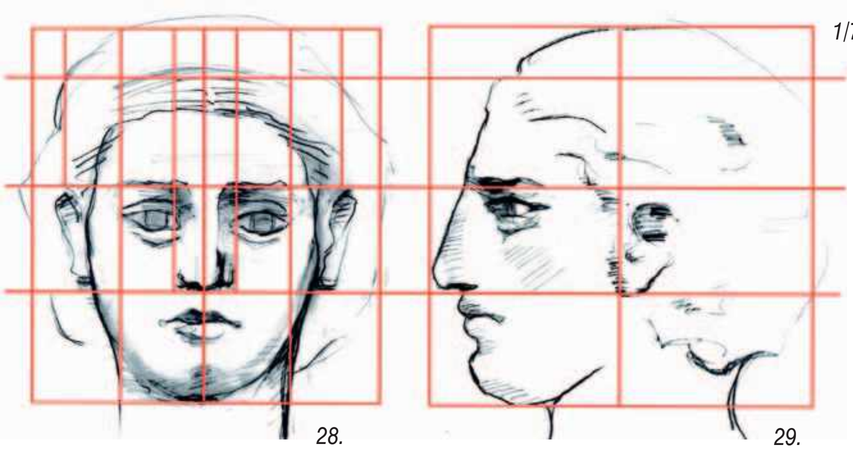

1/7

28. 29.

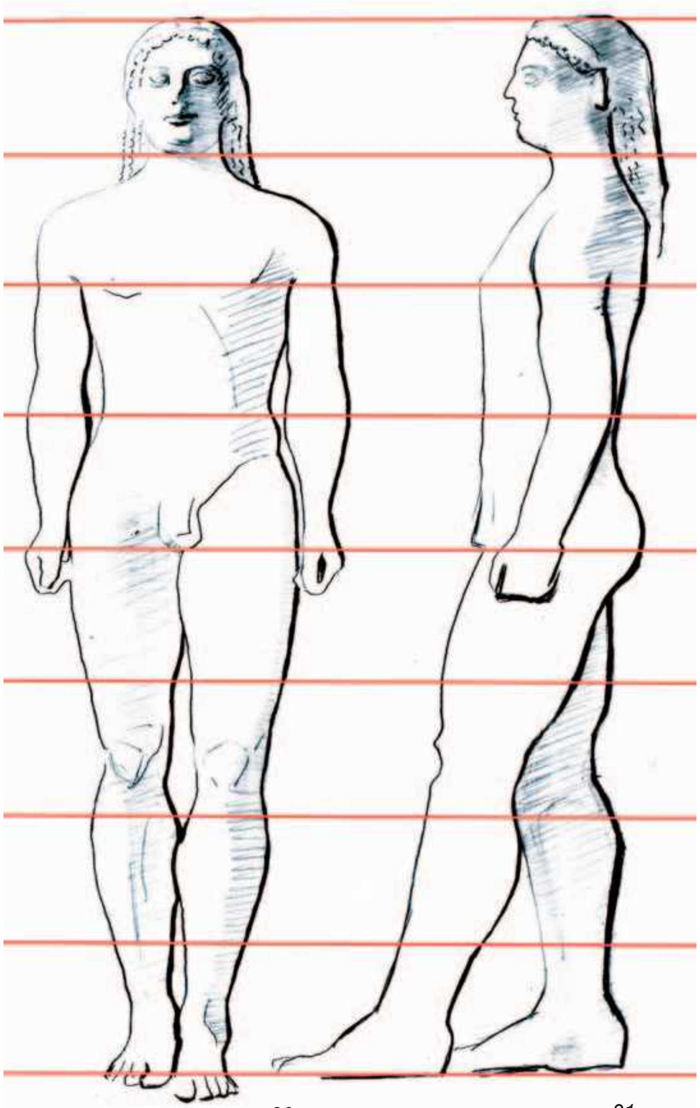

1/8
2
3
4
5
6
7
8

30. 31.

EikastikaTETR AG 20.5(1-32) 6-10-06 09:59 Page 15

Κίνηση

Κόψε μια φιγούρα που κινείται από ένα περιοδικό και κόλλησέ την στο πλαίσιο 1. Σχεδίασε τις κυριότερες φόρμες της σ' ένα διαφανές χαρτί, όπως στις εικόνες και αντίγραψε το σχέδιό σου στο πλαίσιο 2. Έχοντας ως βάση την κίνηση αυτή, συνέχισε το σχέδιό σου ζωγραφίζοντας μια φανταστική φιγούρα.

32.

33.

34.

35.

1.

2.

Ανθρώπινες μορφές

Σχεδίασε με τη φαντασία σου το υπόλοιπο της φωτογραφίας.

36. Ν. Εγγονόπουλος «Ο ποιητής και η Μούσα» 1938

Τι γνώμη έχεις;

Παρατήρησε προσεκτικά τα έργα 36-39.
Είναι αφηρημένα ή παραστατικά;
Τι ακριβώς παριστάνουν;
Ποιος χαρακτηρισμός ταιριάζει στο καθένα; Στατικό, δυναμικό, αρμονικό, ήσυχο, ανήσυχο, χαρούμενο, ευχάριστο, δυσάρεστο, δραματικό, ονειρικό, παραμυθένιο ή φανταστικό;
Σε τι είδους γραμμές στηρίζεται η σύνθεση: ευθείες, κάθετες, οριζόντιες, πλάγιες, ή σε καμπύλες; Η διάταξη των στοιχείων είναι συμμετρική, ασύμμετρη, ακατάστατη ή ρυθμική;
Εμπνέει το αίσθημα της ισορροπίας ή της αστάθειας;
Ο χώρος είναι ορισμένος, ακαθόριστος ή αχανής, δισδιάστατος ή τρισδιάστατος;
Οι φόρμες φαίνονται επίπεδες ή δίνουν την εντύπωση ότι έχουν όγκο;
Τα χρώματα δημιουργούν αντιθέσεις ή είναι παρόμοια; Κυριαρχούν τα θερμά ή τα ψυχρά;
Πού κοιτάζουν οι άνθρωποι; Τι φανερώνει το βλέμμα τους;
Ποιο από τα έργα σου αρέσει περισσότερο και γιατί;

EikastikaTETR AG 20.5(1-32) 6-10-06 09:59 Page 17

37. Β. Σπεράντζας «Χίλιες και μία νύχτες» 1966

Εικ.36..

....

....

....

Εικ.37..

....

....

....

Εικ.38..

....

....

....

Εικ.39..

....

....

38. Θεόφιλος Χ. «Η ωραία Αδριάνα των Αθηνών» 1930

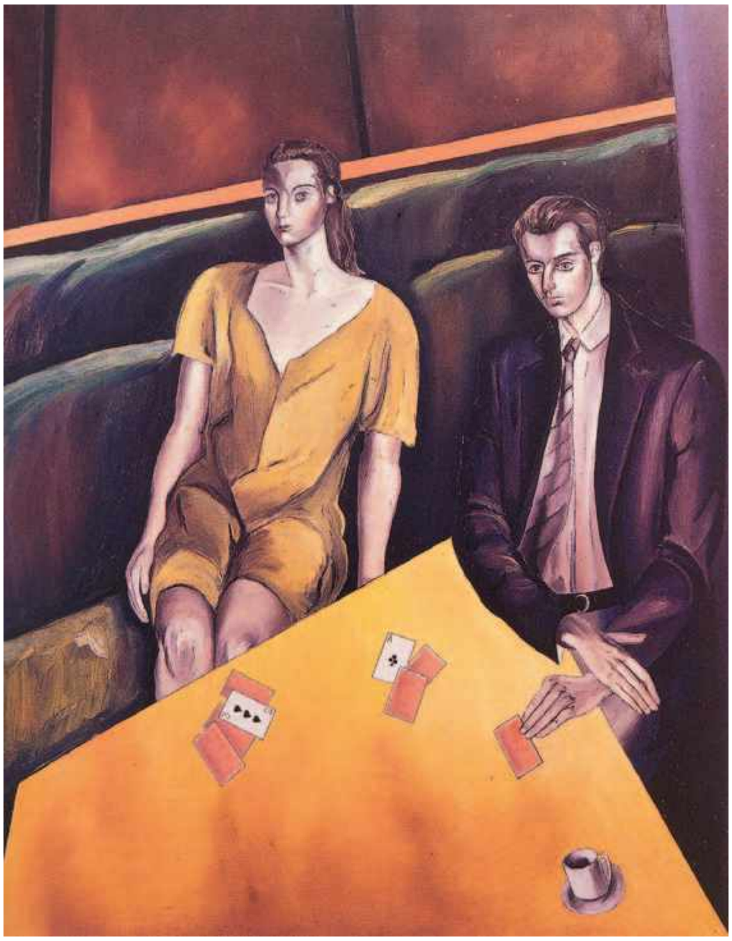

39. Κ. Βυζάντιος «Τα χαρτιά» 1924

EikastikaTETR AG 20.5(1-32) 6-10-06 09:59 Page 18

Σχέδιο με βάθος

Πάρε ένα μεγεθυντικό φακό και παρατήρησε προσεκτικά μια επιφάνεια που σ' ενδιαφέρει: το χώμα, ένα κομμάτι ξύλο, το δέρμα σου κ. ά. Προσπάθησε να ζωγραφίσεις στα πλαίσια 2-6 με μαρκαδόρο ή με μολύβι ό,τι σχήματα βλέπεις. Στη συνέχεια πύκνωσε τα ίχνη στα πλαίσια β-ε, για να δημιουργήσεις τόνους, όπως στο παράδειγμα. Σχεδίασε στο μεγάλο πλαίσιο ένα απλό τοπίο. Διάλεξε από τους τόνους που έκανες, αυτούς που ταιριάζουν στις μορφές του τοπίου σου, για να μπορέσεις ν' αποδώσεις την αίσθηση του βάθους.

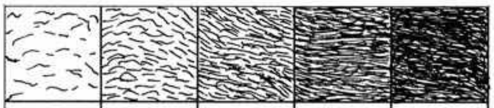

	α	*β*	*γ*	*δ*	*ε*
1					
2					
3					
4					
5					
6					

Δημιούργησε μέσα στο προσχέδιο με τις βοηθητικές γραμμές ένα δικό σου χώρο όπως στα παραδείγματα (εικ.41,42).

41.

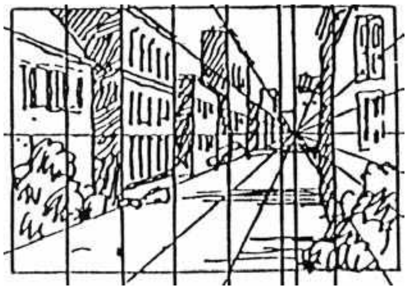

42.

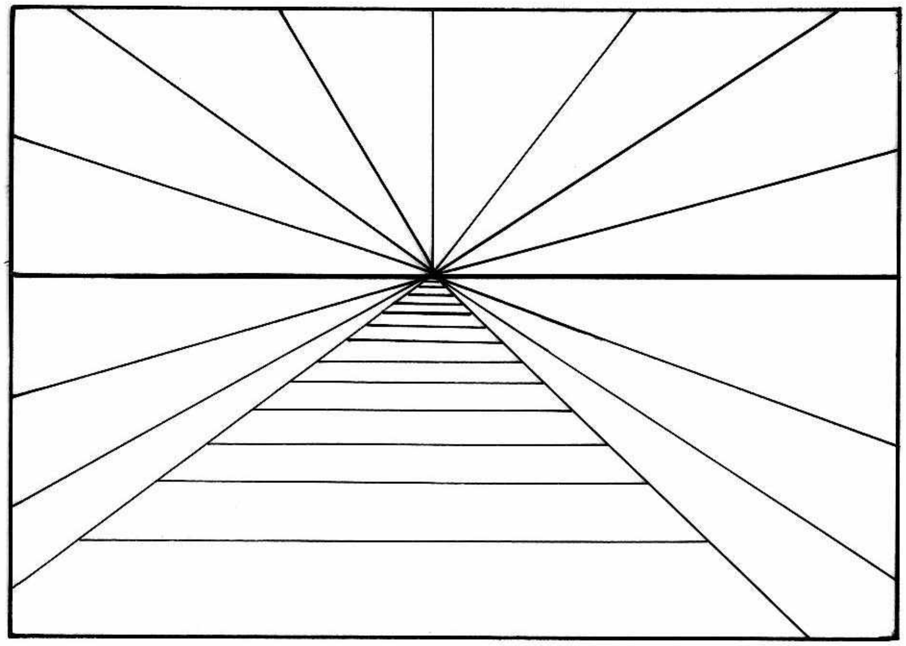

43.

Στολίζω

Δημιούργησε γεωμετρικές παραστάσεις και διακόσμησε μ' αυτές τα αγγεία .

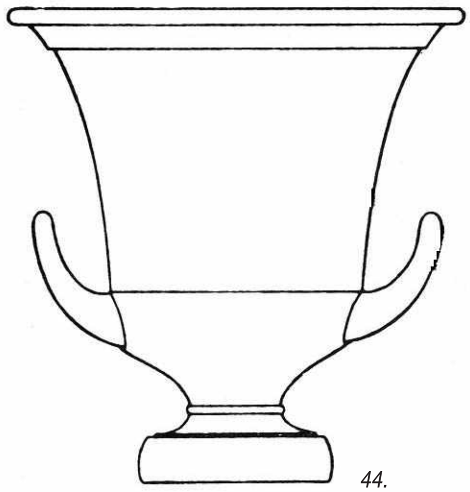

44.

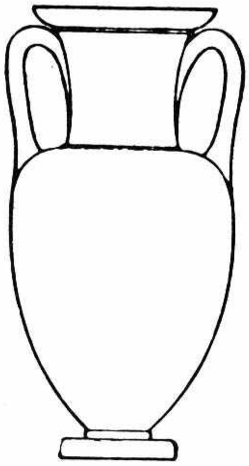

45.

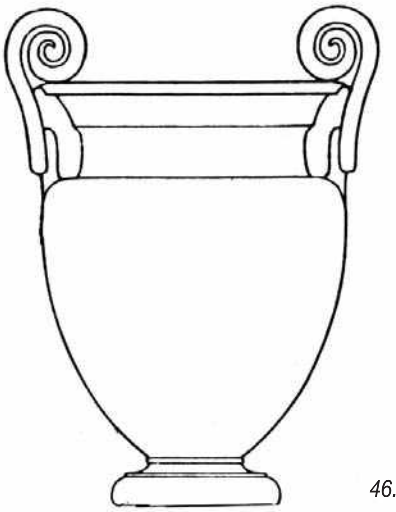

46.

Σχεδίασε πάνω στον κάναβο ένα δικό σου διακοσμητικό.

Σχεδίασε στο πλαίσιο ένα φανταστικό φρούτο, για να το πλάσεις στη συνέχεια στον πηλό.

Τρισδιάστατη φαντασία

Μπορείς να στήσεις όρθιο ένα χαρτί; Για να συμβεί το θαύμα, κόψε, λύγισε, δίπλωσε και κόλλησε, όπως στις εικόνες.

47. Κόβω, τραβάω, λυγίζω και κολλάω

48. Κόβω και ξεδιπλώνω

49. Κόβω και σφηνώνω

50. Κόβω, χαράζω, τσακίζω και κολλάω

Σχεδίασε στο πλαίσιο ένα κεραμικό σε σχήμα κεφαλιού, ζώου ή λουλουδιού και στη συνέχεια πλάσε το με πηλό.

51. Κεφάλι νέγρου Αγγείο από τον αθηναϊκό Κεραμικό

52. Αρκουδάκι Κυκλαδικό πήλινο σκεύος 3η χιλιετία π.Χ.

EikastikaTETR AG 20.5(1-32) 6-10-06 09:59 Page 21

Κάνε μια φανταστική κατασκευή στο χώρο. Μάζεψε κομματάκια ξύλου σε διάφορα σχήματα (από τα περισσεύματα ενός ξυλουργείου). Λείανέ τα με γυαλόχαρτο και αν θέλεις, χρωμάτισέ τα με πλαστικό χρώμα ή με τέμπερα. Κόλλησέ τα σε ένα κομμάτι χάρμποτ, δημιουργώντας μια ελεύθερη σύνθεση (εικ. 53).

Παρόμοιες κατασκευές μπορείς να κάνεις με πλαστικά μπουκάλια, φελιζόλ σε διάφορα σχήματα και άλλα είδη συσκευασίας. Σ' αυτή την περίπτωση θα σε διευκολύνει να χρωματίσεις όλα σου τα αντικείμενα μ' ένα χρώμα πριν κολληθούν. Στις λεπτομέρειες μπορείς να προσθέσεις περισσότερα χρώματα.

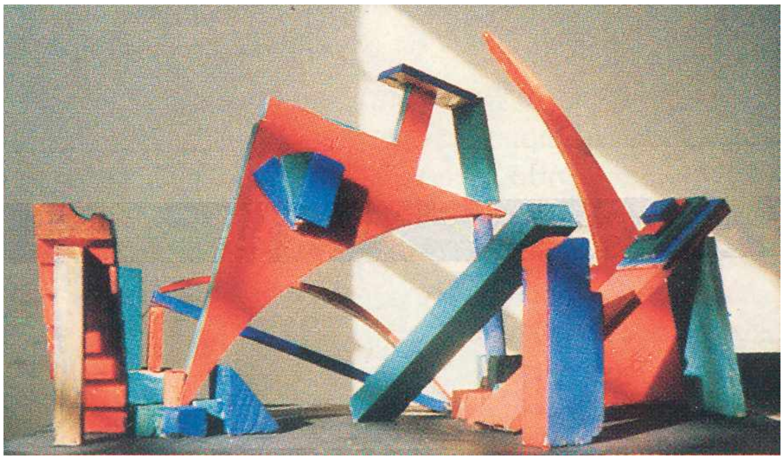

53.

Φτιάξε έναν άγγελο που φτερουγίζει ή ένα φανταστικό πλάσμα (εικ. 54). Κατασκεύασε το σκελετό και το περίγραμμά του με σύρμα και πλάσε τα γεμίσματα με γυψόγαζα. Κάθε κομμάτι γυψόγαζας που χρησιμοποιείς θα πρέπει πρώτα να το βουτάς στο νερό και να το βγάζεις γρήγορα. Σκιτσάρισε την ιδέα σου στο άδειο πλαίσιο.

54.

Στα χνάρια της ύλης

Χάραξε σε λινόλεουμ με άσπρες ή με μαύρες γραμμές όπως στις εικόνες. Οι άσπρες γραμμές χαράζονται αφαιρώντας με το κοπίδι το πάχος των γραμμών (εικ. 56). Για να φτιάξεις μαύρες γραμμές, χρειάζεται ν' αφαιρέσεις τις επιφάνειες που υπάρχουν γύρω τους (εικ. 55).

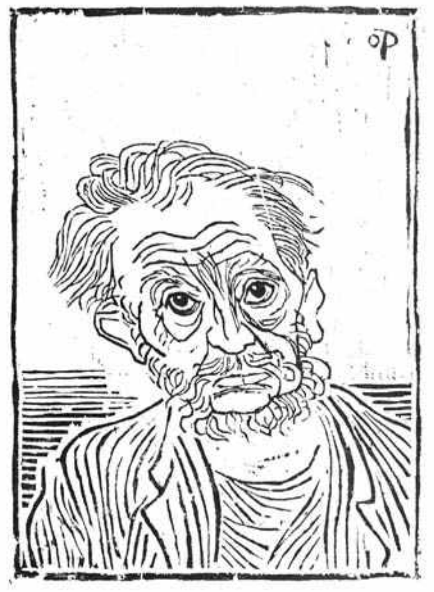

55. Ο. Πάνκοκ «Πορτραίτο του Μπάρλαχ» 1943

56. Έργο Ιάπωνα μαθητή

Χάραξε ένα διακοσμητικό για να στολίσεις τη μπλούζα σου ή ένα φουλάρι που θα δωρίσεις στη μητέρα (εικ. 57). Κάνε ένα απλό σχέδιο. Χρησιμοποίησε ως υλικό ένα κομματάκι χοντρό ξύλο ή μια πατάτα κομμένη στη μέση επίπεδα και χάραξέ την, όπως χαράζεται το λινόλεουμ (βλ. βιβλ. Εικαστικών, κεφ. Χαρακτική, ασκ. Χαράζω και τυπώνω).

Για να τυπώσεις, σταθεροποίησε το ύφασμα με πινέζες πάνω σε σκληρό χαρτόνι. Αν θέλεις να δημιουργήσεις ρυθμούς, σχεδίασε με το μολύβι σου πάνω στο ύφασμα κάθετες και οριζόντιες γραμμές σε ίσες αποστάσεις (εικ. 58).

57. Ομαδική εργασία μαθητών

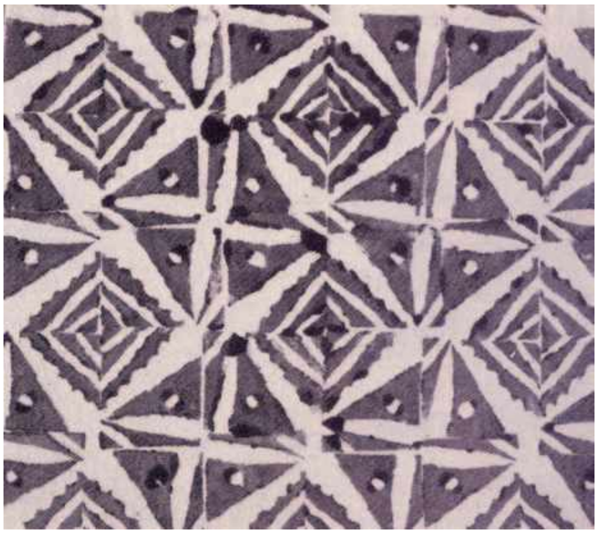

58. Σταμπωτό μαθητή 14 ετών

Τύπωσε την κίνηση ενός σπάγκου και συμπλήρωσε με τη φαντασία σου την εικόνα (εικ. 59). Βούτηξε το σπάγκο σου μέσα στο μελάνι (εικ. 60). Σκούπισε το μελάνι που τρέχει, βάζοντας το σπάγκο ανάμεσα στα φύλλα μιας εφημερίδας και στη συνέχεια τοποθέτησέ τον σ' ένα φύλλο του μπλοκ σου. Κλείσε το μπλοκ και πιέζοντάς το τράβηξε αργά τη μιαν άκρη του σπάγκου (εικ. 61). Συμπλήρωσε την εικόνα σου προσθέτοντας κι άλλους τόνους με πιτσιλιές όπως περιγράφεται στις εικόνες 26 και 27 του Τετραδίου Εικαστικών.

60.

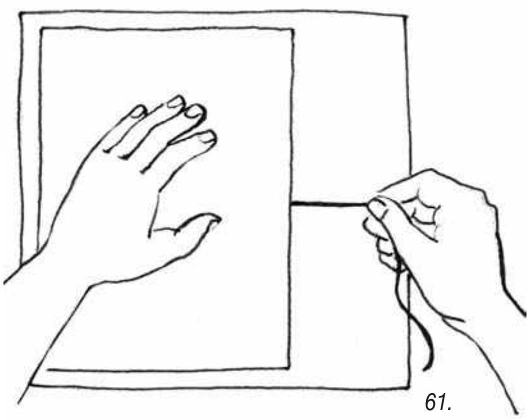

59. Ρένα Μ. 14 ετών

61.

Κατασκεύασε μια πολύχρωμη φωτεινή εικόνα από μια ασπρόμαυρη φωτογραφία του ηθοποιού που θαυμάζεις.

Αντίγραψε τις φόρμες του προσώπου, των μαλλιών, των ρούχων κτλ. δημιουργώντας μάσκες (εικ. 62) και κόψε την κάθε μάσκα σε χρωματιστά χαρτιά. Τύπωσε τη φωτογραφία και κάθε φόρμα που έκοψες σε χωριστές ζελατίνες, χρησιμοποιώντας υπολογιστή ή φωτοτυπικό. Κόλλησε όλες μαζί τις ζελατίνες πίσω από τη ζελατίνα με τη φωτογραφία και τοποθέτησε την κατασκευή σου μπροστά σε μια θολή λάμπα (εικ. 63, 64).

Ένας άλλος τρόπος κατασκευής μιας φωτεινής εικόνας είναι να χρωματίσεις με μαρκαδόρους οινοπνεύματος μια ασπρόμαυρη εικόνα που έχεις τυπώσει σε ζελατίνα.

Μάσκα: Το περίγραμμα μιας φόρμας

62. Α. Γουόρχολ « Μαν Ρέι» 1974

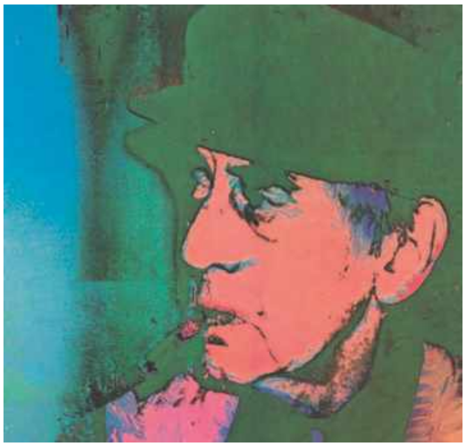

63. Το ίδιο θέμα χρωματισμένο

64. Χρωματική παραλλαγή

EikastikaTETR AG 20.5(1-32) 6-10-06 09:59 Page 24

Βρες τους καλλιτέχνες

Ποιους καλλιτέχνες μπορείς να διακρίνεις από τον τρόπο που χειρίζονται τα χρώματα; Συμπλήρωσε κάτω από τα έργα το όνομα του δημιουργού και προσπάθησε να βρεις πληροφορίες για την τεχνοτροπία του.

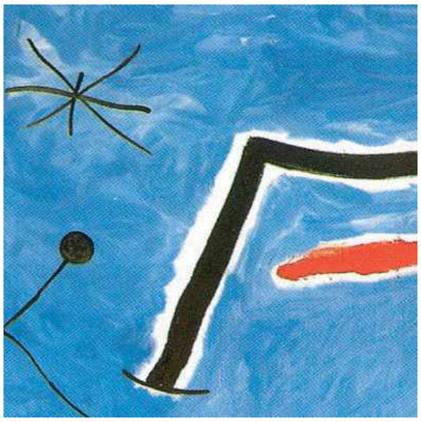

65...
....

66 ....
....

67 ....
....

68...
....

69 ....
....

70 ....
....

71...
....

72 ....
....

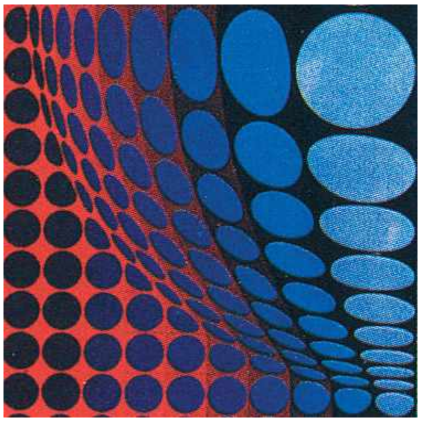

73 ....
....

Μεταμορφώσεις

Ζωγράφισε ένα καινούριο πρόσωπο στο πρόσωπό σου. Δημιούργησε έναν αστείο ή θλιμμένο τύπο, μεταμορφώσου σε λουλούδι, ζώο ή ρομπότ, χρησιμοποιώντας ειδικά χρώματα για μακιγιάζ (εικ. 75, 76). Κόλλησε στο μισό πλαίσιο μια φωτογραφία του προσώπου σου κομμένη στη μέση και ζωγράφισε πάνω σ' αυτή με μαρκαδόρους το νέο σου πρόσωπο, συνεχίζοντας το σχέδιο και στον άδειο χώρο.

75. Αυτοσχέδιο μακιγιάζ, Σεβαστή Π. 14 ετών

76. Ο Μαρσέλ Μαρσώ μακιγιάρεται

Φτιάξε ένα απίθανο καπέλο στολίζοντας έναν κύλινδρο από χαρτόνι με χαρτιά, πανιά, σχοινιά, φύλλα, χόρτα και ό,τι άλλο φανταστείς (εικ. 77, 78). Τα βαριά υλικά μπορείς να τα κολλήσεις με θερμόκολλα ή να τα ράψεις.

77. Καπέλο-περούκα από χόρτο, σχοινί και οντουλέ χαρτί Μαρία Κ..14 ετών
Καπέλο από πανιά, κουμπιά, μαλλί και χόρτο Ελένη Λ. 14 ετών

78. Μαρία Κ. Καπέλο από εφημερίδες και κλαράκια

Χάρτινοι ήρωες

Σχεδίασε τους δικούς σου ήρωες με αφετηρία μια γεωμετρική μορφή, όπως στα παραδείγματα.

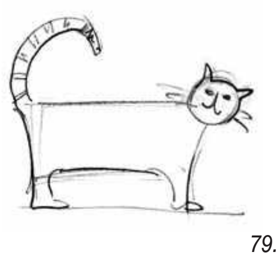

79.

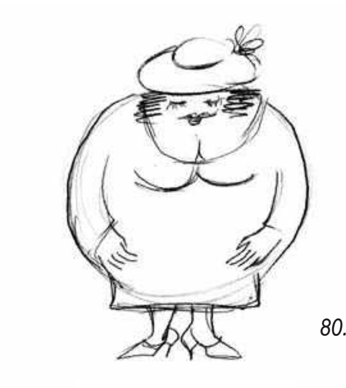

80.

81.

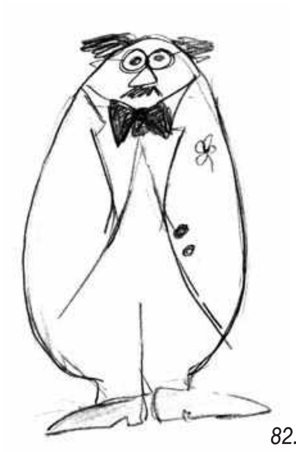

82.

EikastikaTETR AG 20.5(1-32) 6-10-06 09:59 Page 27

Μάντεψε πώς, μάντεψε ποιο

Κάλυψε τη σελίδα μ' ένα διαφανές χαρτί και προσπάθησε να σχεδιάσεις τους άξονες των αγαλμάτων με το μολύβι σου, όπως στην εικόνα 88. Έπειτα γράψε τα συμπεράσματά σου για τον τρόπο που αλλάζουν οι κλίσεις των αξόνων ανάλογα με την κίνηση.

Μπορείς να ξεχωρίσεις ποια γλυπτά ανήκουν στην Αρχαϊκή, την Κλασική και την Ελληνιστική εποχή;

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

....

83. Κούρος

....

84. «Η Νίκη της Σαμοθράκης»

....

85. Πραξιτέλης «Ο Ερμής με το μικρό Διόνυσο»

....

86. Κόρη

....

87. Ειδώλιο

....

88. «Καρυάτιδα»

....

Σχεδιάζω

Συμπλήρωσε με μολύβι τον Παρθενώνα και πρόσθεσε τις λεπτομέρειές του παρατηρώντας τις εικόνες 297 και 303 του βιβλίου των Εικαστικών.

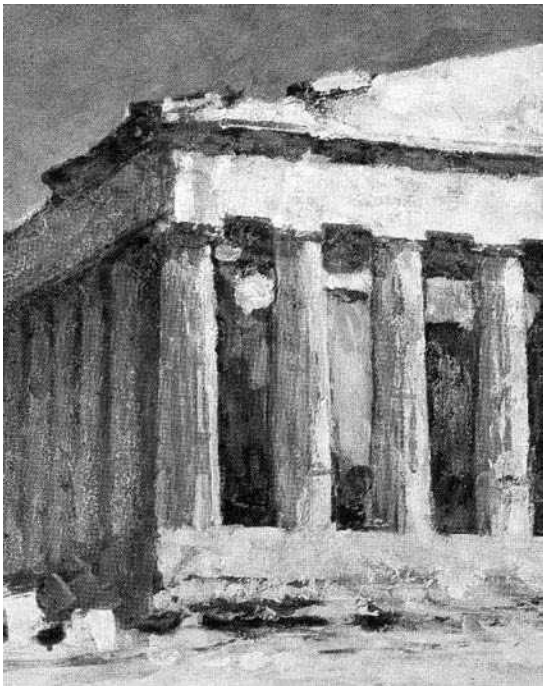

Το κορινθιακό κιονόκρανο είναι εμπνευσμένο από ένα καλάθι γεμάτο αγκάθια (εικ. 89). Σύγκρινέ το με το δωρικό και το ιωνικό κιονόκρανο (βλ. βιβλίο Εικαστικών, 301 και 302) και γράψε τρία διαφορετικά επίθετα που περιγράφουν τα χαρακτηριστικά του. Σχεδίασε με το μολύβι σου ένα κορινθιακό κιονόκρανο στο πλαίσιο.

89.

....

Παίζοντας με τις σκιές

Αν συμφωνήσετε με τους συμμαθητές σου, επαναλαμβάνοντας μερικά σχέδια, μπορείτε να δημιουργήσετε με τα έργα σας εναλλασσόμενους ρυθμούς, για να διαμορφώσετε στην τάξη σας έναν ανάγλυφο ή διάτρητο χώρο.

Θα κάνετε από ένα απλό διακοσμητικό σχέδιο με διάφορες ιδέες (εικ. 90). Έπειτα θα διαλέξετε αυτό που προτιμάτε και ο καθένας θ' αναλάβει την κατασκευή ενός μέρους του. Μεγεθύνετε το κάθε σχέδιο σ' ένα τετράγωνο πλευράς 10-12cm. περίπου. Αντιγράψτε τα σχέδια σ' ένα λεπτό φελιζόλ και κόψτε τα. Κολλήστε τα με υδροδιαλυτή κόλλα σ' ένα τετράγωνο κομμάτι φελιζόλ, στις διαστάσεις του σχεδίου. Η κατασκευή σας μπορεί να χρωματιστεί μ' ένα χρώμα ή να καλυφθεί από χαρτί βουτηγμένο σε κόλλα ή να χρησιμοποιηθεί ως καλούπι για να δημιουργήσετε γύψινο ή τσιμεντένιο εκμαγείο. Ενώνοντας τις κατασκευές σας θα φτιάξετε ένα ωραίο ανάγλυφο χώρο (εικ. 91).

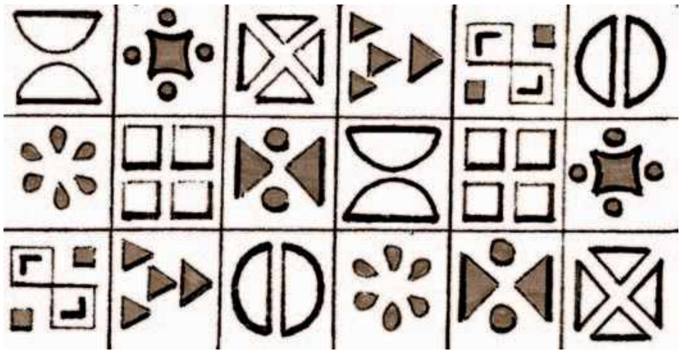

90. Διακοσμητικό σχέδιο

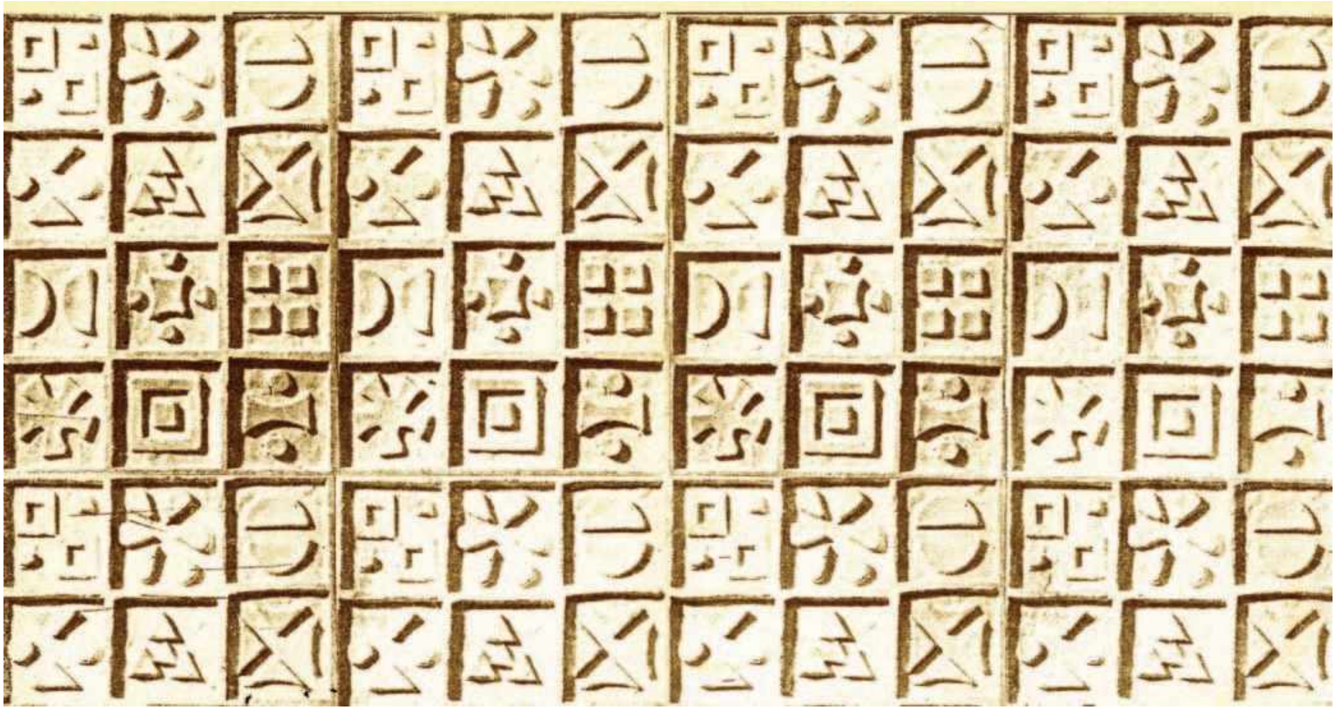

91. Ανάγλυφος χώρος ομαδική εργασία μαθητών

EikastikaTETR AG 20.5(1-32) 6-10-06 09:59 Page 30

Διαβάζω ένα εικαστικό έργο

Κάνε την ανάλυση του έργου που προτιμάς συμπληρώνοντας το πλάνο.

α) Ορισμός του έργου

Εικαστική μορφή	Ζωγραφική	Γλυπτική	Χαρακτική	Αρχιτεκτονική
Καλλιτέχνης				
Τίτλος				
Θέμα				
Περίοδος				
Καλλιτεχνικό ρεύμα	Παραστατικό		Αφηρημένο	

β) Ανάλυση των στοιχείων της εικαστικής γλώσσας

							Εκφραστικοί προσδιορισμοί					
							Στατικότητα-Κινητικότητα	Δυναμισμός	Αρμονία-Ηρεμία	Ευχαρίστηση-Χαρά	Δραματικότητα	Φανταστικό-ονειρικό
Οργάνωση της σύνθεσης	ΓΕΩΜΕΤΡΙΚΟ ΣΧΗΜΑ ΣΥΝΘ.	Τριγωνικό	Τετράγωνο	Ορθογώνιο	Κυκλικό							
	ΣΥΜΜΕΤΡΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ	Αξονική	Ζυγισμένη	Ακτινωτή								
	ΑΣΥΜΜΕΤΡΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ											
	ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ	Ευθείες οριζόντιες	Ευθείες κάθετες	Ευθείες πλάγιες								
		Καμπύλες	Μικτές	Ελικοειδείς	Ασαφείς							
	ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ	Α΄ επίπεδο	Β΄ επίπεδο	Στο βάθος								
	ΟΠΤΙΚΗ ΓΩΝΙΑ	Μετωπική	Από ψηλά	Από χαμηλά								
Φως	Φυσικό	Τεχνητό	Απόκοσμο	Άμεσο	Έμμεσο							
	Μετωπικό	Πλάγιο	Αμυδρό	Διάχυτο	Κρυφό	Συγκεντρωμένο						
Σκιά	Διαβαθμισμένη	Ευδιάκριτη										
Χρώματα	Θερμά	Ψυχρά	Ουδέτερα	Αμυδρά								
	Βίαια	Ανοιχτά	Με χρωματικές αρμονίες	Με χρωματικές αντιθέσεις								
Οπτικά βάρη	ΦΟΡΜΕΣ	Δισδιάστατες	Τρισδιάστατες									
	ΔΙΑΤΑΞΗ	Συμμετρικά	Ασύμμετρα	Διάσπαρτα	Ρυθμικά							
Σχέσεις ανάμεσα στις μορφές	Με τα βλέμματα	Με τις χειρονομίες	Με το βαθμό της σπουδαιότητας									
Κίνηση	ΑΠΟΔΙΔΕΤΑΙ	Με γραμμές	Με φόρμες	Με χρώματα	Με στάσεις							
Χώρος	Ορισμένος (μπορεί να μετρηθεί)	Ακαθόριστος	Κλειστός	Ανοιχτός								

γ) Οι εντυπώσεις μου

1. Από τα στοιχεία της οπτικής γλώσσας αυτού του εικαστικού έργου αναγνωρίζεις:

α) Τη μετάδοση της αίσθησης της ηρεμίας, της αρμονίας, της ηρεμίας, της γαλήνης; Ναι ☐ Όχι ☐

β) Τη μετάδοση μηνυμάτων δραματικών, έντασης, δυναμισμού, αντιθέσεων; Ναι ☐ Όχι ☐

γ) Την έκφραση ενός μηνύματος παρακίνησης που έχει την πρόθεση να πείσει; Ναι ☐ Όχι ☐

δ) Τη μετάδοση μιας πληροφορίας; Ναι ☐ Όχι ☐

2. Αν κατάφερες να αναγνωρίσεις το εικαστικό ρεύμα ή την περίοδο στην οποία Αναφέρεται το έργο, θεωρείς ότι αποτελεί αντιπροσωπευτικό δείγμα; Ναι ☐ Όχι ☐

3. α) Αν μπορέσεις να βρεις και άλλα έργα του ίδιου καλλιτέχνη, διακρίνεις κοινά στοιχεία μεταξύ τους; Ναι ☐ Όχι ☐

β) Αν βρήκες κοινά στοιχεία ποια είναι αυτά;

....

....

92. « Το αλώνισμα του σιταριού» Ομαδική εργασία μαθητών από πηλό

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβέρνησης τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου και του Λυκείου τυπώνονται από τον Οργανισμό Εκδόσεως Διδακτικών Βιβλίων και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν βιβλιόσημο προς απόδειξη της γνησιότητάς τους. Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δε φέρει βιβλιόσημο θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του Νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946, 108, Α′).

ΒΙΒΛΙΟΣΗΜΟ

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.